

ARBEIDSRET TEN

DOM

Avsagt: 27. april 2016

Saksnr.: 31/2015

Lnr.: 12/2016

Dommere: Jakob Wahl
Tron Løkken Sundet
Liv Gjølstad
Tove Stangnes
Terje Solberg
Kjell Bjørndalen
Axel Thuve

Saken gjelder: Kostgodtgjørelse for besetning på passasjerskip

---

Landsorganisasjonen i Norge, med Norsk
Sjømannsforbund

Advokat Lornts Nagelhus

mot

Næringslivets Hovedorganisasjon

Advokat Margrethe Meder

DOM

- (1) Saken gjelder spørsmålet om beregning av kostgodtgjørelse for arbeid om bord på passasjerskip i ferge- og lokalfart, nærmere bestemt om kostgodtgjørelse per måned skal utregnes på bakgrunn av antall besetninger (skift) på skipet.
- (2) **Sakens tariffrettslige bakgrunn og ramme**
- (3) Mellom Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO) og NHO Sjøfart (tidligere Rederienes Landsforening - RL) på den ene side og Landsorganisasjonen i Norge (LO) og Norsk Sjømannsforbund (NSF) på den andre side er det for perioden 1. april 2014 – 31. mars 2016 inngått overenskomst for besetning på passasjerskip i ferge- og lokalfart. Hovedavtalen mellom LO og NHO inngår som del I i overenskomsten. Kostgodtgjørelse er regulert i § 3. Punkt 3.1, På skip hvor rederiet ikke holder kosten, lyder:

«På skip hvor rederiet ikke holder kost om bord, utbetales arbeidstaker en kostgodtgjørelse på kr 175,- pr døgn for tjeneste om bord.

På skip med kun en besetning betales kr 175,- for hvert døgn om bord, hvor arbeidstid pr døgn er 8 timer eller mer, eller hvor arbeidstaker ikke kommer seg hjem. For arbeidstid mellom 4-8 timer utbetales et halvt kostdøgn.

Kostgodtgjørelse utbetales ikke under avvikling av overskytende fritid, ferie og ved sykefravær.»

- (4) Likelydende bestemmelse finnes i Overenskomst mellom NHO/NHO Sjøfart og Norsk Sjøoffisersforbund for skipsførere og styrmenn på passasjerskip i lokalfart og i Overenskomst mellom NHO/NHO Sjøfart og Det Norske Maskinistforbund for passasjerskip i ferge og lokaltrafikk.
- (5) Etter det opplyste har det så lenge sjømannsorganisasjonene – Norsk Sjømannsforbund, Norsk Sjøoffisersforbund og Det norske Maskinistforbund – har hatt overenskomster med NHO Sjøfart vært bestemmelser i disse om kost og kostgodtgjørelse. I overenskomsten mellom NHO/RL og LO/NSF for perioden 1978–1980 hadde § 3 Kostgodtgjørelse punkt 1 slik ordlyd:

«På skip hvor rederiet normalt ikke holder kosten, får mannskap kr. 690,- pr. måned i kostgodtgjørelse, eller 1/30 av månedskostgodtgjørelsen pr. dag.

Beordres han til tjeneste om bord i et skip hvor rederiet ikke holder kost, og dette ikke regelmessig anløpet hans hjemsted, har han krav på fritt opphold hvis det på skipet ikke er tilsatt kokk/kokekyndig mann.

Under tilsvarende forhold har sjømannen krav på fritt opphold hvis det skip han er om bord i beordres til verkstedsopphold utenom hans hjemsted eller skipets faste samband.»

- (6) Bestemmelsen var likelydende i overenskomsten 1980–1982. I 1982 ble bestemmelsen endret ved at det ble innført en tabell med godtgjørelse for flerbetningskip. Paragraf 3 Kostgodtgjørelse bokstav a i overenskomsten 1982–1984 lød:

«På skip hvor rederiet normalt ikke holder kosten, utbetales arbeidstager en månedskostgodtgjørelse eller 1/30 av månedskostgodtgjørelsen pr. dag etter nedenstående regler:

1. På skip med skiftordning:

4 hele besetninger	kr. 1.012.50
3 « «	kr. 1.050.-
2. « «	kr. 1.125.-

2. På skip med en besetning som ikke går med sjøvakt avtales en månedskostgodtgjørelse basert på kostgodtgjørelsen etter c) nedenfor med tillegg av kr. 15.- pr. dag det i arbeidsplanen er avsatt middagspause, eller arbeidstid etter kl. 17.00.

Beordres arbeidstageren til tjeneste om bord i et skip hvor rederiet ikke holder kost og dette ikke regelmessig anløper hans hjemsted, har han krav på fritt opphold hvis det på skipet ikke er tilsatt kokk/kokeyndig mann.»

- (7) Under meklingen mellom NSF og RL i mai 2004 ble partene enige om å gjennomføre en redaksjonell opprydding i overenskomsten med sikte på å gjøre bestemmelsene enklere og mer forståelige. Det fremgår av meklingsprotokollen at partene var enige om at bestemmelsene i overenskomsten ikke tilfredstilte brukernes krav til at overenskomsten bør ha enkle og forståelige bestemmelser. Det heter i meklingsprotokollen at «[f]oruten at bestemmelsene til dels fremstår som upresise må ofte bestemmelsene fortolkes utfra ulike anførsler som er gjort i forhandlings- og meklingsprotokoller flere år tilbake». NSF og RL avholdt i 2005/2006 møter vedrørende forenkling av overenskomsten. Partene gjennomgikk samtlige bestemmelser i overenskomsten og laget utkast til nye bestemmelser. I protokoll av 13. januar 2006 fremgikk følgende som kommentar til § 3 Kostgodtgjørelse:

«Denne bestemmelsen er fra den tid den var felles for kystfart med sjøvaktordning og ferge- og lokalfart med skiftordning. På skip med sjøvaktordning er det kost om bord og det er derfor i kystfart et annet behov for utformingen av bestemmelsen om kost.

I de fleste rederier som har skip med skiftordning praktiseres utbetaling av kostgodtgjørelse fremfor at det er kost om bord. Partene kjenner bare til to rederier hvor flere av rederiets skip har kost om bord som en fast ordning.

I tillegg til den begrensede utbredelse av kost om bord ble det i februar 2005 avsagt en dom i Hålogaland Lagmannsrett som gir en fortolkning av sjømannslovens bestemmelser om kost som ikke tilsier noen ytterligere utbredelse av ordningen med fri kost.

Partene mener derfor at bestemmelsen kan forenkles og tilpasses den praksis som i dag følges i rederiene.»

- (8) I overenskomsten 2006–2008 fikk § 3 punkt 3.1 slik ordlyd:

«På skip hvor rederiet ikke holder kost om bord, utbetales arbeidstaker en kostgodtgjørelse på kr 115.- pr døgn for tjeneste om bord.

Kostgodtgjørelsen er utregnet til en månedskostgodtgjørelse ut fra den skiftordning som praktiseres på følgende måte:

5 hele besetninger	kr. 690.-
4 hele besetninger	kr. 865.-
3 hele besetninger	kr. 1.150.-
2. hele besetninger	kr. 1.725.-

På skip med kun en besetning betales kr. 115.- for hvert døgn om bord, hvor arbeidstid pr døgn er 8 timer eller mer, eller hvor arbeidstaker ikke kommer seg hjem. For arbeidstid mellom 4-8 timer utbetales et halvt kostdøgn.

Kostgodtgjørelse utbetales ikke under avvikling av overskytende fritid, ferie og ved sykefravær.»

- (9) Ved overenskomstforhandlingene i 2010 fremmet NSF slikt krav:

«§ 3.1. på skip hvor rederiet ikke holder kosten (endring/fjerning av tekst)

På skip hvor rederiet ikke holder kost om bord, utbetales arbeidstaker en kostgodtgjørelse på kr 115,- pr døgn for tjeneste om bord.

For arbeidstid mellom 0 – 4 timer utbetales et halvt kostdøgn, over 4 timer utbetales helt kostdøgn. Kostgodtgjørelse utbetales ikke under avvikling av overskytende fritid, ferie og ved sykefravær.»

- (10) RL forhandlet ved dette oppgjøret først med Norsk Sjøoffisersforbund og Det Norske Maskinistforbund. NSF's krav om å endre bestemmelsen om kostgodtgjørelse ble ikke tatt til følge av RL. Partene ble imidlertid enige om slike endringer i § 3:

«Kostgodtgjørelse på skip hvor rederiet ikke holder kosten

Godtgjørelsen økes til kr. 150,- pr. døgn for tjeneste om bord

Nye satser for kostgodtgjørelse:

5 hele besetninger	kr. 900,-
4 hele besetninger	kr. 1.125,-
3 hele besetninger	kr. 1.500,-
2 hele besetninger	kr. 2.250,-

På skip med kun en besetning betales kr. 150,- for hvert døgn om bord, hvor arbeidstid pr døgn er 8 timer eller mer, eller hvor arbeidstaker ikke kommer seg hjem.

For arbeidstid mellom 4-8 timer utbetales et halvt kostdøgn.

3.2. Kostgodtgjørelse ved overtidarbeid.

Satsene heves til kr. 74,- og kr. 148,-.»

- (11) Ved tariffrevisjonen 2012 fremmet NSF flere forslag til endringer i overenskomsten.

Kravet vedrørende kostgjørelse ble gitt prioritet 5 og lød:

«3.1 På skip hvor rederiet ikke holder kosten.

På skip hvor rederiet ikke holder kost om bord, utbetales arbeidstaker en kostgodtgjørelse på kr 175.- pr. døgn for tjeneste om bord.

For arbeidstid mellom 4-8 timer utbetales et halvt kostdøgn. Kostgodtgjørelse utbetales ikke under avvikling av overskytende fritid, ferie og ved sykefravær.

3.2 Kostgodtgjørelse ved overtidarbeid

Hvis arbeidstaker utfører overtidarbeid umiddelbart etter ordinær arbeidstid har vedkommende krav på kr. 80.- i matpenger dersom overtidarbeidet varer ut over 3 timer. Varer overtidarbeidet over 6 timer har han krav på 160.- pr dag i matpenger. Ved tilkallelse forholdes på samme måte, dog slik at i beregningen av 3 og 6 timer skal reisetiden medregnes. I

stedet for matpenger kan rederiet sørge for forpleining uten utgift for den ansatte.

- (12) I forhandlingsmøter 18. og 19. april 2012 ble partene enige om at § 3 punkt 3.1 i overenskomsten 2012–2014 skulle endres til å lyde:

«På skip hvor rederiet ikke holder kost om bord, utbetales arbeidstaker en kostgodtgjørelse på kr 165,- pr døgn for tjeneste om bord.

På skip med kun en besetning betales kr 165,- for hvert døgn om bord, hvor arbeidstid pr døgn er 8 timer eller mer, eller hvor arbeidstaker ikke kommer seg hjem. For arbeidstid mellom 4-8 timer utbetales et halvt kostdøgn.

Kostgodtgjørelse utbetales ikke under avvikling av overskytende fritid, ferie og ved sykefravær.»

- (13) På NSF's hjemmeside ble det 19. april lagt ut slik orientering om resultatet av forhandlingene om overenskomstrevisjonen:

«Enighet innenriks: Generelt tillegg 1,25 kr og pappaperm

Forhandlingene mellom Norsk Sjømannsforbund og Rederienes Landsforening (RLF) i NHO har blant annet gitt et generelt tillegg på 1,25 kr pr time, minstelønnsatsene øker i tillegg med 3% før det generelle tillegget blir lagt på og det blir 14 dagers betalt pappaperm.

Det er økninger i kostpengesatsene, og helgetillegg kommer nå fra lørdag kl 15.00. Det er også en del tekniske justeringer i overenskomsttekstene.

Lasteskip i kystfart går over fra minstelønnsoverenskomst til normallønnsoverenskomst.

Vi er også veldig fornøyd med at vi fikk inn bestemmelser om innleid arbeidskraft. De blir nå avtalefestet at disse skal få sammen vilkår som for de som er ansatte i rederiet, eller som gjeldende overenskomst, sier nestleder Johnny Hansen i en kort kommentar etter forhandlingsslutt i kveld.

Avtalen skal ut til uravstemning blant medlemmene som er dekket av innenriksoverenskomstene. Hansen lover å komme tilbake med detaljene i dagene framover, så medlemmene har godt grunnlag for å stemme over det. Det er avtalt at RLF skal få vite resultatet av avstemningen senest 10. mai.»

- (14) Dagen etterpå ble følgende lagt ut på forbundets hjemmeside:

«Protokollen fra innenriksforhandlingene 2012

Forhandlingene som gjelder de såkalte innenriksoverenskomstene, fant sted 18.-19. april mellom Norsk Sjømannsforbund og Rederienes Landsforening (RLF) i NHO. Kopi av den fullstendige protokollen ligger vedlagt nettsidesaken her.

Det gis et generelt tillegg på kr 1,25 pr time som skal legges til den enkeltes lønn. I tillegg kommer lokalt tillegg som skal fremforhandles innværende år.

Når det gjelder overenskomsten for Lasteskip i Kystfart fant forhandlingsdelegasjonen det ikke formålstjenlig å fortsette med minstelønnsoverenskomst med lokale forhandlinger.

Som det fremgår av protokollen så er partene enige om betalt pappapermisjon ved fødsel og bestemmelser om lønns- og arbeidsvilkår for innleid arbeidskraft.

For overenskomstområdet ferje og lokalfart har NSF fått gjennomslag for et «gammelt» krav om at tjeneste på lørdag skal gi helgetillegg. I denne omgang så gjelder tillegg for tjeneste etter klokken 15.

Partene er også enige om en formulering om minstestandard for overnattingsbekvemmeligheter i de tilfeller der mannskap må overnatte på land.

For passasjerskip i Kystfart så har man i tillegg til det generelle tillegget på kr 1,25 pr time fått hevet enkelte mellomlederstillinger.

Resultatet av forhandlingene sendes ut til uravstemning blant medlemmene.»

- (15) Det anbefalte forslaget ble sendt ut på uravstemning 23. april 2012. I forbundets skriv uttales det:

«Forhandlingsprotokollen gir i det alt vesentlige nødvendig informasjon om de endringer og/eller tilføyelser som er gjort i de ulike overenskomster. I det etterfølgende vil vi gi noe eksempler og kommentarer til noen av endringene.

A. Generelt

....

Kostgodtgjørelse

Kostgodtgjørelsen øker med kr 15.00 til kr 165,00 pr døgn om bord.»

- (16) **Bakgrunnen for tvisten**

- (17) I Fjord1 AS oppsto det uenighet mellom selskapet og de tillitsvalgte om praktiseringen av overenskomsten § 3 punkt 3.1. Det ble avholdt forhandlingsmøte mellom partene 13. november 2012. Protokollen fra møtet lyder:

«Fjord1 AS syn:

Den tekstmessige endringen etter årets tariffoppgjør har ikke noen form for betydning for forståelsen av den ift tidligere praktisering av kostbestemmelsen.

Kostgodtgjørelsen skal fortsatt utregnes til en månedsgodtgjørelse ut fra den skiftordning som praktiseres om bord, jf tekst i overenskomsten 2010.

Norsk sjømannsforbund Fjord1 AS syn:

TVU NSF mener overenskomstens tekst er klar på at kostpengesatsen [...] er kr 165,- pr døgn for tjeneste om bord uavhengig av antall skift.

Protokollen oversendes organisasjonen sentralt.»

- (18) Forhandlingsmøte mellom NSF og NHO Sjøfart ble avholdt 11. desember 2012.

Protokollen fra møtet har slik ordlyd:

«Møtet ble holdt på bakgrunn av lokal tvisteprotokoll av 13. november 2012.

Representantene fra Norsk Sjømannsforbund anførte at bestemmelsen er å forstå slik at kostgodtgjørelsen skal beregnes pr døgn om bord uavhengig av antall skift.

Representantene fra NHO Sjøfart viste til at endringen som ble gjort i bestemmelsen ved tariffrevisjonen i 2012 kun var en redaksjonell forenkling og ikke en endring av systemet med å beregne kostgodtgjørelsen pr måned ut fra antall skift.

Enighet ble ikke oppnådd.»

- (19) LO og NHO avholdt forhandlingsmøte 17. desember 2014. Fra dette møtet ble det satt opp slik protokoll:

«LO/NSF gjorde gjeldende at tabellen vedrørende beregning av kostgodtgjørelse for flerbesetningsskip ikke ble videreført etter tariffoppgjøret i 2012.

LO/NSF gjorde gjeldende at overenskomsten punkt 3.1. skal forstås etter sin ordlyd slik at kostgodtgjørelse skal utbetales per døgn arbeidstaker faktisk er om bord med en lik sats forutsatt at arbeidstaker har arbeidet mer enn henholdsvis 4 og 8 timer.

For øvrig viste LO/NSF til det som ble gjort gjeldende i lokale tvisteprotokoller.

NHO/NHO Sjøfart er av den oppfatning at endringene som ble gjort i tariffavtalen i 2012 kun var en redaksjonell forenkling og ikke en endring av systemet med å beregne kostgodtgjørelsen pr. måned ut fra antall skift.»

- (20) LO tok ut stevning 24. november 2015. NHO innga tilsvaret 25. januar 2016. Hovedforhandling ble avholdt 15. og 16. mars 2016. To partsrepresentanter og fire vitner avga forklaring. Dom i saken er ikke blitt avsagt innen den lovbestemte frist, jf. arbeidstvisten § 56 andre ledd, på grunn av ferie og reisefravær blant rettens medlemmer.
- (21) NHO har i prosesskriv 30. mars 2016 fremlagt nytt bevis i form av forbundets skriv om det anbefalte forslaget fra tariffrevisjonen i 2012, jf. avsnitt 15 foran. Partene er enige om at det ikke har vært nødvendig å reassumere saken til særskilte muntlige forhandlinger om dette beviset. Dokumentet supplerer de bevis som ble ført under hovedforhandlingen, og partene har kommentert bevisspørsmålet i prosesskriv 31. mars 2016. Hensynet til en forsvarlig behandling av saken tilsier ikke at det er nødvendig med muntlige forhandlinger om det nye beviset.
- (22) **Partenes påstandsgrunnlag og påstander**
- (23) *Landsorganisasjonen i Norge*, med Norsk Sjømannsforbund, har i korte trekk anført:
- (24) Ordlyden i gjeldende overenskomst er klar. Arbeidstakere skal tilstås en godtgjørelse på 175 kroner per døgn som de er i tjeneste om bord uavhengig av antall besetninger på skipet. Partene ble ved overenskomstrevisjonen i 2012 enige om å fjerne utregningsmåten for beregning av månedskostgodtgjørelse basert på hvilken skiftordning som ble praktisert. Å fortsette beregning av månedskostgodtgjørelse for arbeidstakere på flerbetningsskip med å gange døgnsetningen med 30 og dele på antall hele besetninger, slik overenskomsten lød frem til 2012, vil være i strid med ordlyden.
- (25) Når ordlyden er klar, følger det av fast praksis fra Arbeidsretten at det må kreves sterke holdepunkter for å legge til grunn en annen forståelse enn det som følger av en naturlig språklig forståelse av den, jf. blant annet ARD 2011 side 51. Slike holdepunkter foreligger ikke.
- (26) En forståelse i samsvar med NHOs syn vil være i strid med det som følger av en normal språklig forståelse. NHOs tolkning samsvarer med det som sto i overenskomsten frem til 2012 og som er fjernet. Fjerning av tekst er en typisk måte å endre en tariffbestemmelse på. NSF krevde beregningsmåte basert på antall besetninger fjernet ved oppgjøret i 2010 og i 2012. I 2010 ble kravet avvist, men det ble akseptert i 2012. NHO Sjøfart var fullt

innforstått med hva forbundets krav gikk ut på og kan ikke nå høres med at endret tekst ikke også innebar en realitetsendring av hvordan kostgodtgjørelse skal beregnes.

Bestemmelsen ble endret og dermed forståelsen av den.

- (27) Det forhold at partene ble enige om å beholde bestemmelsen om kostgodtgjørelse på skip med kun en besetning, som NSF hadde foreslått fjernet, medfører ikke at tabellen for beregning av godtgjørelsen for skip med flere besetninger fortsatt er gjeldende.
- (28) Når tabellen er fjernet, tilkommer mannskapet kostgodtgjørelse på 175 kroner per døgn om bord uavhengig av antall skift som inngår i den arbeidsordning vedkommende arbeider etter.
- (29) Den part som påberoper at en tekst som er fjernet fra overenskomsten fortsatt skal være gjeldende må godtgjøre at partene har vært enige om det. Parts- og vitneforklaringer understøtter ikke at partene ved forhandlingene i 2012 la en slik felles partsforutsetning til grunn. NHOs forhandlere hadde all mulig foranledning til å presisere at aksept av NFSs krav innebar at den tidligere beregningsmåten for kostgodtgjørelse fortsatt skulle være gjeldende. Den oppfatning som nå i ettertid gjøres gjeldende fra arbeidsgiversiden ble ikke formidlet til NSF under forhandlingene. NHOs påståtte forutsetning om at tabellen skulle videreføres ble ikke nedfelt i protokollen eller på annen måte uttrykt skriftlig. Klarhetskravet påhviler NHO. Den som gjør gjeldende et syn i samsvar med ordlyden har intet klargjøringsansvar. Hver part bærer risikoen for sine egne kontraktsforutsetninger.
- (30) Det foreligger ingen skriftlige begivenhetsnære bevis som støtter NHOs syn. Det som er fremlagt av påtegninger gjort av NHOs forhandlere på NFSs kravsdokument kan ikke tas til inntekt for at kravet fra NSF kun var ment som en forenkling og ikke en realitetsendring.
- (31) Når en klar ordlyd har en sentral betydning ved tariffavtaletolkning er det begrunnet i at de som skal praktisere avtalen ved å lese teksten kan utlede hvilke rettigheter og plikter som følger av den. Brukerne skal ikke være henvist til å forholde seg til tekst i tidligere overenskomster eller ha nærmere kjennskap til forhandlingsforløpet.
- (32) Det kan ikke tillegges betydning at den informasjon som ble lagt ut på forbundets hjemmesider umiddelbart etter forhandlingens avslutning ikke hadde en særskilt omtale av endringen i kostbestemmelsen. Kopi av den fullstendige protokollen fra forhandlingene ble vedlagt nettsaken påfølgende dag. Forbundets medlemmer ble på den måten gjort kjent med at bestemmelsen om at kostgodtgjørelse skulle beregnes ut fra antall skift nå var fjernet fra bestemmelsen. I utsendelsen av forslaget til uravstemning 23. april 2012 viser

forbundet til at forhandlingsprotokollen i det alt vesentlige ga den nødvendige informasjonen. Fjerningen av tabellen ble ikke nevnt blant eksemplene forbundet trakk frem i informasjonen til medlemmene, men endringen fremgår klart av forhandlingsprotokollen.

- (33) Rimelighetshensyn må tillegges vekt i denne saken. Bakgrunnen for kravet fra NSF var å fjerne ulikheten i kostgodtgjørelsen ut fra hvor mange besetninger det er på skipet. Ansatte som arbeider på skip med henholdsvis to og fire besetninger arbeider like mange dager per måned, men de tilkommer høyst forskjellig godtgjørelse på bakgrunn av den beregningsmåte som gjaldt frem til 2012. Det er videre et moment i vurderingen at enkelte av forbundets medlemmer ville få redusert kostgodtgjørelse som følge av forbundets krav.
- (34) De beregninger som er fremlagt fra NHOs side om merkostnadene for arbeidsgiverne som følge av NSF's krav bestrides. Under vitneførselen ble det blant annet avdekket feil ved beregningen av påståtte merkostnader ved to-skiftordning. Det er dessuten ikke hensyntatt at en rekke rederier holder kost i form av forpleining/catering. I Fjord 1 er det under halvparten av de ansatte som tilstår kostgodtgjørelse i henhold til § 3 punkt 3.1.

- (35) Det er nedlagt slik påstand:

«Overenskomsten § 3.1 første setning er å forstå slik at arbeidstaker som utfører tjeneste om bord skal motta kostgodtgjørelse på kr. 175 per døgn uavhengig av antall besetninger som inngår i skiftordningen på skipet»

- (36) *Næringslivets Hovedorganisasjon* har i korte trekk anført:
- (37) Det bestrides ikke at ordlyden er det sentrale utgangspunkt ved tolkning av tariffavtaler. I vår sak er imidlertid situasjonen den at ordlyden i § 3 punkt 3.1 er uklar og tvetydig. Når ordlyden ikke er klar, må det foretas en utfylling av den. Sentrale momenter i den vurderingen er sammenhengen i bestemmelsene, tariffhistorien, partenes opptreden under forhandlingene og hvem av partene som hadde klargjøringsansvaret under forhandlingene.
- (38) Paragraf 3 punkt 3.1 andre ledd regulerer kostgodtgjørelse på skip med kun en besetning. Denne bestemmelse krevde NSF fjernet. Dette krav ble ikke tatt til følge. For arbeidsgiversiden var det av betydning at andre punktum i punkt 3.1 ble stående. Første og andre ledd i punkt 3.1 lest i sammenheng kan ikke forstås på annen måte enn at det er et naturlig skille for beregning av kostgodtgjørelse for mannskap på skip med kun en besetning og skip hvor det er flere besetninger. Eneste logiske forklaring er at det gjelder ulik beregning på de ulike skips kategorier. Forskjellen i første og andre ledd betyr at man ikke har gått bort fra snittberegning på flerbesetningsskip.

- (39) Ordlyden er dessuten ufullstendig. Det fremgår ikke hva som menes med «pr. døgn». Det er ingen definisjon i overenskomsten hva som skal anses som et døgn for beregning av kostgodtgjørelse. Det er uklart om døgnskille skal fastsettes til kl. 00.00, jf. § 2 i lov om arbeidstiden på skip, og om arbeidstakere som arbeider dels før og dels etter kl. 00.00 er berettiget til kostgodtgjørelse for ett eller to døgn. I overenskomstene frem til 2012 var det ikke av betydning å definere døgn nærmere ut fra beregningsmetodikken.
- (40) Overenskomsten har siden 1982 hatt et system for beregning av den kostgodtgjørelse mannskapet tilkommer per måned. Kostgodtgjørelsessatsen per døgn er ganget med antall arbeidede døgn om bord dividert på antall besetninger som arbeider på det skip der arbeidstakeren tjenestegjør. Det må foreligge klare holdepunkter for at partene i 2012 var enige om å endre denne beregningsmåten. Slike holdepunkter foreligger ikke. Tvert i mot må det ut fra bevisførselen legges til grunn at forhandlerne fra NSF uttalte at forbundets krav kun var en forenkling og ikke en realitetsendring. Det var på denne bakgrunn at NHO aksepterte at månedssatsene for de respektive flerbesetningsskip ble tatt ut av punkt 3.1.
- (41) Langvarig praksis for beregning av kostgodtgjørelse må tillegges betydning. Det var NSF som foreslo en vesentlig endring av beregningen som hadde vært gjeldende siden 1982. Den part som foreslår en vesentlig realitetsendring har en særlig foranledning til å presisere og gi klart uttrykk for det under forhandlingene. Det generelle prinsipp om lojalitet i kontraktsforhold gjelder i fullt monn mellom partene i tarifforhandlinger. Dersom LOs forståelse skal legges til grunn er det tale om en fundamental endring av beregning av kostgodtgjørelse. Det kan ikke legges til grunn at det forelå noen felles oppfatning mellom partene om at så er tilfelle.
- (42) Den forståelse LO gjør gjeldende innebærer en betydelig merutgift for arbeidsgiverne, noe som ikke er bestridt. Det har formodningen mot seg at en slik merutgift ikke hadde blitt beregnet nærmere av partene. Dersom LOs forståelse skal legges til grunn, tilsvarer merkostnadene til kostgodtgjørelse i størrelsesorden syv til åtte ganger lønnstillegget som ble resultatet av 2012-oppgjøret.
- (43) Samme kveld og dagen etter forhandlingens avslutning i 2012 la NSF ut orientering på sin hjemmeside om resultatet. Det sto ikke noe om at beregningen av kostgodtgjørelse for flerbesetningsskip var blitt endret. Endringen ble heller ikke særskilt kommentert i informasjonen som ble sendt ut i forbindelse med uravstemningen. Dette er oppsiktsvekkende ettersom det store antall av NSFs medlemmer ville hatt rett til en

særdeles høyere kostgodtgjørelse dersom den forståelse LO nå gjør gjeldende var noe partene hadde blitt enige om.

(44) Det er nedlagt slik påstand:

«Næringslivets Hovedorganisasjon frifinnes.»

(45) **Arbeidsrettens merknader**

(46) *Arbeidsretten* er kommet til at NHO må frifinnes, og vil bemerke:

(47) Spørsmålet *Arbeidsretten* skal ta stilling til er om partene ved tariffrevisjonen i 2012 ble enige om en vesentlig annen beregningsmetode av kostgodtgjørelse for mannskap på skip med flere besetninger enn hva som frem til da hadde vært gjeldende.

(48) *Arbeidsretten* finner innledningsvis grunn til å minne om hovedtrekkene i tariffhistorien. I overenskomstene for perioden 1978–1980 og 1980–1982 var kostgodtgjørelse regulert slik i § 3 nr.1 første ledd:

«På skip hvor rederiet normalt ikke holder kosten, får mannskapet kr. 690,- pr. måned i kostgodtgjørelse, eller 1/30 av månedskostgodtgjørelsen pr. dag.»

(49) Ved overenskomstrevisjonen i 1982 ble partene enige om å innføre et skille for beregning av kostgodtgjørelse på skip med en besetning og skip med flere besetninger. Frem til og med overenskomsten 2004–2006 var det særskilte satser for skip med henholdsvis 2, 3 og 4 hele besetninger og skip med én besetning. Forut for overenskomstrevisjonen i 2006 hadde partene en gjennomgang av samtlige bestemmelser med sikte på en forenkling. Det vises til avsnitt 7 ovenfor. I overenskomsten 2006–2008 ble det fastsatt en kostgodtgjørelse per døgn for tjeneste om bord. Det ble videre innført en egen sats for skip med 5 hele besetninger. Månedskostgodtgjørelsen for mannskap på flerbesetningsskip ble regnet ut ved å gange døgnetsatsen med 30 og dividere denne sum på antall besetninger. Mannskap på skip med kun en besetning tilkom døgnetsatsen for hvert døgn om bord hvor arbeidstid per døgn er åtte timer eller mer, eller hvor arbeidstaker ikke kom seg hjem. For arbeidstid mellom 4 – 8 timer ble det utbetalt et halvt kostdøgn på skip med en besetning.

(50) Ved overenskomstrevisjonen i 2010 fremmet NSF krav om endring/fjerning av tekst i punkt 3.1. Kravet gikk ut på at utregningsmåten for den månedlige kostgodtgjørelse for ansatte på flerbesetningsskip skulle utgå, og at mannskapet – uavhengig av besetningsstørrelsen på skipet – skulle utbetales 115 kroner i kostgodtgjørelse pr. døgn for tjeneste om bord. Ved dette oppgjøret forhandlet RL først med Norsk Sjøoffisersforbund og Det Norske Maskinistforbund. Disse forbund og RL ble enige om å fastholde

beregningsmetoden for kostgodtgjørelse, og kravet fra NSF ble i den etterfølgende forhandling med forbundet ikke tatt til følge.

- (51) Ved forhandlingene i 2012 gjentok NSF kravet om en endret ordlyd i § 3.1. Kravet var identisk med kravet fremmet i 2010, dog slik at det ble krevd en dagsats på 175 kroner, og at det for arbeidstid mellom 4 – 8 timer skulle utbetales halvt kostdøgn. Det vises til avsnitt 11 ovenfor. Partene ble enige om å endre bestemmelsen til å lyde:

«På skip hvor rederiet ikke holder kost om bord, utbetales arbeidstaker en kostgodtgjørelse på kr 165,- pr døgn for tjeneste om bord.

På skip med kun en besetning betales kr 165,- for hvert døgn om bord, hvor arbeidstid pr døgn er 8 timer eller mer, eller hvor arbeidstaker ikke kommer seg hjem. For arbeidstid mellom 4-8 timer utbetales et halvt kostdøgn.

Kostgodtgjørelse utbetales ikke under avvikling av overskytende fritid, ferie og ved sykefravær.»

- (52) Arbeidsretten finner grunn til å bemerke at kravet fra NSF ikke fullt ut ble tatt til følge. Partene ble enige om å beholde en særskilt bestemmelse om kostdøgnssats på skip med kun en besetning. Representanter fra NHO Sjøfart har forklart at det for dem var vesentlig at døgnssats for enbesetningsskip ble beholdt i overenskomsten, ettersom det innebar at beregningsmåten for flerbesetningsskip fortsatt skulle gjelde. Slik Arbeidsretten ser det, ville det vært unødvendig med en særskilt regulering av skip med en besetning dersom satsen for kostgodtgjørelse skulle være lik uavhengig av besetningsstørrelse.
- (53) Ordlyden er etter Arbeidsrettens syn ikke klar og entydig, og det må foretas en utfylling av den i tråd med alminnelige tariffrettslige tolkningsmomenter. Sentrale momenter i den forbindelse vil i vår sak være tariffhistorien, forhandlingsforløpet og partenes etterfølgende opptreden.
- (54) Overenskomsten hadde ved forhandlingene i 2012 i 30 år hatt bestemmelser om ulik kostgodtgjørelse for mannskapet avhengig av besetningsstørrelsen på det skip det tjenestegjøres. Et grunnleggende brudd med slik langvarig regulering tilsier etter Arbeidsrettens syn at partene hadde drøftet dette grundig og ikke minst foretatt en nærmere beregning av de økonomiske konsekvensene dette ville innebære.
- (55) Slik Arbeidsretten ser det, kan det ikke legges til grunn at det forelå noen felles partsoppfatning om at overenskomsten for 2012–2014 tilsiktet en grunnleggende endret beregning av kostgodtgjørelse for mannskap på flerbesetningsskip. Ut fra bevisførselen legger Arbeidsretten til grunn at NHO Sjøfart under forhandlingene fikk tilbakemelding fra NSF om at kravet ikke var ment som en realitetsendring, men kun en forenkling. På denne bakgrunn hadde representantene fra NHO Sjøfart ikke noen foranledning til å foreta en

nærmere kostnadmessig beregning av hva en lik sats for kostgodtgjørelse uavhengig av besetningsstørrelse ville innebære. Det er fremlagt notat som medlem av NHO Sjøfarts forhandlingsdelegasjon, Per Christian Stubban, gjorde seg under forhandlingene. Av notatet fremgår at de økonomiske konsekvensene av kravet vedrørende kostgodtgjørelse ble beregnet til 0,3 % inkludert arbeidsgiveravgift. Denne beregningen knyttet seg utelukkende til endringen av døgnatsen fra 150 kroner til 175 kroner. Det er ubestridt at en lik sats for kostgodtgjørelse uavhengig av besetningsstørrelse ville betydd en langt høyere merkostnad for arbeidsgiverne enn hva ovennevnte anslag tilsier. Det store flertall av NSF's medlemmer ville fått en betydelig økt godtgjørelse. Den økonomiske rammen for 2012-oppgjøret ville vært betydelig høyere dersom LOs forståelse legges til grunn. Manglende klargjøring av kravets økonomiske konsekvenser fra NSF's side er i så måte av betydning.

- (56) Om NSF med sitt krav hadde til hensikt å få til en slik endring som anført, er det ikke holdepunkter for at dette er blitt kommunisert til motparten. Som det fremgår ovenfor, ble kravet fra NSF ikke fullt ut tatt til følge idet NHO Sjøfart fastholdt at bestemmelsen skulle inneholde regulering av kostgodtgjørelse for enbesetningsskip. Når partene ble enige om det, hadde NSF en klar oppfordring til å tydeliggjøre at forbundets krav var ment som en realitetsendring for kostgodtgjørelse for flerbesetningsskip. Det ville i så fall være tale om en grunnleggende endring av en tariffregulering som hadde vært gjeldende i 30 år. Arbeidsretten bemerker at kravet ville ha betydelige kostnadmessige konsekvenser for den annen part. Ut fra bevisførselen er det ikke godtgjort at NSF på en tilstrekkelig klar måte tydeliggjorde overfor NHO Sjøfart at forbundet med sitt krav tilsiktet en realitetsendring.
- (57) Representanter fra NSF og lokale tillitsvalgte forklarte under hovedforhandlingen at kravet vedrørende endring av kostgodtgjørelsesbestemmelsen hadde vært et sentralt tema på tariffkonferanser med de tillitsvalgte forut for oppgjøret. Ulik kostgodtgjørelse avhengig av besetningsstørrelse hadde blitt fremhevet som urettferdig, noe forbundet burde kreve endring av. Arbeidsretten har merket seg at i den etterfølgende orientering fra NSF til medlemmene om resultatet av forhandlingene, både umiddelbart etter at forhandlingene var avsluttet og ved utsendelsen til uravstemningen, ikke var noen spesiell omtale av at forbundet mente å ha fått gjennomslag i forhandlingene om en grunnleggende endring av kostgodtgjørelsesregime som hadde vært gjeldende i 30 år.
- (58) Dommen er enstemmig.

SLUTNING

Næringslivets Hovedorganisasjon frifinnes.

Jakob Wahl (s.)

Tron Løkken Sundet (s.)

Liv Gjølstad (s.)

Tove Stangnes (s.)

Terje Solberg (s.)

Kjell Bjørndalen (s.)

Axel Thuve (s.)

Riktig utskrift bekreftes: